

oorlog werd door oorlogsvliegers melding gemaakt van het 's nachts waarnemen van gierzwaluwen.

Over nestoverij heb ik geen gegevens binnengekregen, slechts twee verkeersslachtoffers werden gemeld. Er blijkt hier en daar nog een paartje gierzwaluwen apart te broeden maar verreweg de meeste vogels leven in kolonies.

In 1967 is er in 200 steden of dorpen geteld. In deze plaatsen werden 4.380 broedvogels en/of éénjarige vogels geteld.

Graaf. C. de, 1950. De nachtuluchten van de gierzwaluw. Ardea 38: 165-178.

Weitnauer, E. 1960. Ueber die Nachtflüge des Mauerseglers. Orn. Beobachter 57: 133-141.

De tellingen van de huiszwaluw in 1967

Door J. Philippona

Aan vele huizen en gebouwen in ons land broedt de huiszwaluw. Hoeveel het er precies zijn weten we niet. Wel zullen we de tellingen van 1966 en 1967 door schattingen proberen aan te vullen om zo tot een aanvaardbare schatting te komen. Dat zal dan te danken zijn aan vele medewerkers. In 1966 waren dat er ruim 90, in 1967 zelfs 320, waaronder 150 leerlingen van scholen in het westen van Zeeuws-Vlaanderen.

Het is de bedoeling om in de toekomst een samenvattend artikel te schrijven over het gehele onderzoek. Alle medewerkers krijgen dat verslag in ieder geval dan toegestuurd. Het onderzoek kan niet meer op dezelfde voet worden voortgezet. Toch zal het interessant zijn om de komende jaren een deel van de huiszwaluwbevolking in de gaten te blijven houden. Hopelijk kan dat op de volgende twee manieren:

1. Het tellen van de grote kolonies van 25 en meer nesten. Vaak zitten grote aantallen nesten jaren achtereenvolgend aan hetzelfde gebouw. Elke opgave over zulke vestigingen blijft welkom.
2. Het tellen van alle nesten in een bepaald, duidelijk afgebakend gebied, zoals een stad, een polder of een plattelandsgemeente. Zulke tellingen zijn vooral in 1967 al op verschillende plaatsen uitgevoerd. Bepaalde medewerkers zullen daarover binnenkort nog een stencil krijgen. Hopelijk zijn deze mensen nog enige keren in staat hun krachtsinspanningen te herhalen.

Maar nu de tellingen van 1967. Deze geven een totaal van 17.900 nesten (in 1966 ongeveer 7.000). Er is in het tweede jaar in meer gebieden geteld dan in 1966. Het grotere aantal nesten in 1967 betekent dus niet dat de huiszwaluw in aantal is vooruitgegaan. De grote kolonies met 25 of meer nesten geven een totaal van 3558 en dat is 19,9 % van 17.900. In 1966 waren dat er 1350 op de 7.000 (19,3 %). De grootste vestigingen in 1967 waren: gemeaal Wortman, Lelystad: 176, boerderij Zaamslag: 170 boerderijen West Zeeuws-Vlaanderen: 164 en 141, boerderij Wieringermeer: 105, gemeaal Oldebroek en bijgebouw: 120, boerderij Rilland Bath: 104, boerderij Colijnsplaat:

80, strokartonfabriek Oostwold (Gr.): 79, gemaal Oosterwolde en bijgebouw: 76, St. Philipsland, boerderij Anna Jacobapolder: 73, Kattendijke: 71 en NOP gemaal Smeenge en bijgebouw: 70 nesten.

De aantallen per provincie zijn hieronder te zien. De IJsselmeerpolders zijn apart gehouden. De aantallen van 1966 zijn tussen haakjes toegevoegd. Groningen 645 (394), Friesland 924 (463), Drente 264 (239), Overijssel 2003 (690), Noordoostpolder 282 (210), Gelderland 1337 (910), Oostelijk Flevoland 330 (286), Utrecht 859 (244), Noord-Holland 2069 (1145), Wieringermeer 528 (550), Zuid-Holland 804 (253), Zeeland 5704 (353), Noord-Brabant 490 (418), Limburg 1661 (872). Totaal 17.900 (7.000).

Enige medewerkers hebben op grond van hun tellingen schattingen gemaakt voor de volgende gebieden: geheel Zeeland, de Krimpenerwaard en de gemeenten Leusden en Stoutenberg in Utrecht. Deze schattingen omvatten nog eens ruim 7500 nesten. Als we ze meetellen komt het totaal voor Nederland al op 25.500 broedparen.

Het is nu al duidelijk dat ook de tellingen van 1967 voor een aantal gebieden, waaronder enige gehele provincies, maar het kleinste deel van het werkelijke aantal weergeven. Dit geldt o.a. voor Zuidoost-Groningen, voor grote delen van Drente, voor een deel van Twente, voor de Noordoost-polder en voor het grootste deel van Noord-Brabant.

Er moet nog beter onderzocht worden of de uitkomsten van 1966 en 1967 soms toch gecombineerd kunnen worden. Ook is er de vraag of tellingen in een deel van een vrij homogeen landschap, zoals het Drents plateau, als representatief kunnen gelden voor het hele gebied. Na de zomer van 1968 is het misschien mogelijk om door omrekeningen te komen tot het hoofddoel van dit onderzoek: het geven van een redelijke schatting van het aantal broedparen in Nederland. Dat dit de 30.000 zal overtreffen, lijkt nu wel zeker.

Het jaar 1967 stelde ons voor verschillende verrassingen. De grootste was de ontdekking dat het belangrijkste huiszwaluwbolwerk van ons land in het zuidwesten ligt: in de provincie Zeeland. Alleen al in West Zeeuws-Vlaanderen werden 3.500 nesten gevonden. Onverwacht grote aantallen werden gemeld voor de gemeente Wierden in Twente (800 nesten), terwijl de rijkdom aan huiszwaluwen van Westerwolde in Groningen werd aangetoond, maar nog niet exact werd vastgelegd. De broedpopulatie van de Haarlemmermeerpolder werd tot op een nest nauwkeurig vastgesteld en was groter dan verwacht werd (458 nesten). Voor andere gebieden waren de opvallend grote aantallen al in 1966 aangetoond.

Twee jaar onderzoek is te kort om na te gaan of de huiszwaluw in Nederland voor-, of achteruitgaat. Verschillende waarnemers spreken over achteruitgang in hun gebied, andere zeggen het tegenovergestelde over hun werkterrein.

De verhouding mens-huiszwaluw varieert sterk. Vele mensen hebben de zwaluwen graag, ondanks het feit dat sommige wel eens last hebben van de uitwerpselen. Er zijn ook mensen die de vogels weren, zoals bij een vakantiecentrum aan het Veluwemeer, waar men onder de dakranden netten heeft gespannen. Minder prettig was het te horen dat vakantiegasten daar in de buurt, nesten met inhoud en al hadden afgestoten.

Ook bij sommige moderne gemalen, waar een aantal van de grootste kolonies zijn gevestigd, bekijkt men de nesten met gemengde gevoelens. We hopen echter dat men de

vogels, die de vaak wat doodse bouwwerken zo verlevendigen, zal laten broeden, wat tot nu toe ook steeds gebeurd is.

In tegenstelling hiermee staan de veel talrijker berichten over de welgezindheid van de mensen tegenover de zwaluwen, die soms gezien worden als gelukbrengers en die in veel gevallen geholpen worden, o.a. door afstoten van de nesten in de herfst (als de vogels al weg zijn), om te voorkomen dat nesten blijven hangen en dan volgend jaar weer worden gebruikt; zulke oude nesten zouden eerder afvallen. Ook weten we van een landbouwer met een zeer grote kolonie aan zijn boerderij, die voor de zwaluwen zelfs klei neerlegt.

Meer dan het jaar tevoren, hoorden we van nesten die gebruikt werden door huis-mussen. Het gaat maar om een zeer klein percentage van de nesten, maar het verschijnsel moet wel onder de aandacht blijven, omdat het misschien wel eens belangrijker vormen zou kunnen aannemen.

Verslag van de roekeninventarisatie 1967

Door H. R. Feijen

De roek onderscheidt zich op twee wijzen van de andere elf soorten op de inventarisatielijst. Ten eerste is de roek een koloniebroeder en ten tweede is de roek een voorwaardelijk beschermde vogel, waarbij nog komt, dat ze op de onbeschermde zwarte kraai lijkt. De bedoeling van deze inventarisatie is dan ook niet alleen om een betrouwbaar overzicht van het roekenbestand in Nederland te krijgen, maar ook om een inzicht te krijgen in het effect van de jarenlange bestrijding van de roek door de mens.

In totaal kreeg ik bericht over 106 nog bestaande kolonies. Van 23, hoofdzakelijk kleine, kolonies werd niet het aantal bezette nesten opgegeven. De 83 kolonies, waarbij dit wel werd gedaan, telden in totaal 3236 nesten. Tezamen met het aantal broedparen van de 23 kolonies, waarvan het aantal nesten niet werd vermeld, het aantal niet broedende, maar toch in een kolonie verblijvende, roeken en een geschat aantal van broedparen in niet geregistreerde kolonies, kom ik voor Nederland in 1967 op een roekenbestand, dat tussen de 3.500 en de 4.000 broedparen ligt.

De waarde van dit voor 1967 geconstateerde aantal broedgevallen, wordt nog groter gemaakt, doordat ook vrij veel gegevens binnenkwamen over gebieden waar geen kolonies voorkomen. In het gebied westelijk van de lijn Amsterdam, Dordrecht, Breda komen haast geen roeken meer voor. De meeste roekenkolonies komen voor in Friesland, Gelderland, Utrecht en Zuid-Limburg. De grote kolonies uit vroeger jaren (b.v. Renkum 1.000-1.500, Hoogeveen 500 en in de grote steden) zijn bijna allemaal verdwenen. In totaal werden zes kolonies met 100 of meer bezette nesten gemeld, met resp. 250, 215, 170, 115, 100, en 100 broedparen. Opmerkelijk is ook dat de roek uit de steden is verdwenen. In b.v. Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Rotterdam en Utrecht, waar vroeger kolonies met honderden roeken waren, zijn de roeken op enkele paren na verdwenen. Bij eerdere tellingen werden in 1924 30.000 en in 1936 38.000 bewoonde nesten geteld. Hieruit mag geconcludeerd worden, dat de roek in 30 jaar met 90 % is afgenomen. Dit